

Warmtetransitie: de Noord-Hollandse aanpak

2022 - 2023

WARMTE

INHOUD

3 | Voorwoord

4 | Inleiding

- 5 | A. De opgave
- 5 | B. Speelveld
- 6 | C. Problematiek

7 | 1 Wat gaan we doen?

- 8 | 1. Faciliteren
- 10 | 2. Data en monitoring
- 11 | 3. Stimuleren innovatie en samenwerking
- 11 | 4. Lobby
- 12 | 5. Vergunningverlening en toezicht
- 12 | 6. Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds
- 12 | 7. Aansluiten op rijksinstrumenten

14 | 2 Glastuinbouw

VOORWOORD

Voor u ligt de Noord-Hollandse aanpak van de warmtetransitie 2022-2023. Hiermee leveren we een belangrijke bijdrage aan de doelstelling om als provincie in klimaatneutraal te zijn. Het doel is dan ook de CO₂-uitstoot en het gebruik van fossiele brandstoffen drastisch te verminderen. De hoge gasprijs maakt de transitie naar duurzame energiebronnen voor burgers en bedrijven aantrekkelijker. Daarnaast stabiliseren de energieprijzen op termijn doordat gebruik wordt gemaakt van 'gratis' duurzame bronnen zoals zon, wind of bodem en omdat we minder afhankelijkheid worden van levering uit het buitenland.

De urgentie is hoog. In 2030 moeten in Noord-Holland 260.000 woningen verduurzamen. Een ook de glastuinbouw zal moeten verduurzamen. De achterliggende ambitie is dat Nederland in het jaar 2050 geen gebruik meer maakt van het aardgas. We maken dan alleen nog gebruik van betaalbare, duurzame warmte om onze huizen, kantoren en kassen te verwarmen en de industrie draaiend te houden. De warmtetransitie is dan ook een van de hoekstenen van het Nederlandse klimaatbeleid.

Het overgaan naar duurzame warmte is een complexe opgave. Duurzaam verwarmen kan op allerlei manieren. Wat de verstandigste keuze is, hangt af van veel factoren, zoals de aanwezigheid van duurzame warmtebronnen, de samenstelling van wijken en het soort woningen dat er staat.

In de Regionale Energiestrategieën (RES) 1.0 voor Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid is afgesproken om op

regionaal niveau in kaart te brengen welke duurzame warmtebronnen mogelijk beschikbaar zijn. Gemeenten hebben een sleutelrol in het beantwoorden van de vraag welke warmteoplossing in hun stad of dorp het meest geschikt is. Om een eerste indruk van de toekomstige warmtevoorziening op wijkniveau hebben zij in 2021 Transitievisies Warmte opgesteld. Omdat de overgang van aardgas naar elektriciteit nieuw is, is dat nog een hele zoektocht voor veel van hen. Wij ondersteunen hen bij deze stappen graag met kennis en subsidies. Als provincie kunnen we daarnaast bij uitstek helpen bij gemeentegrens-overstijgende vraagstukken. Warmte voor woningen en gebouwen kan bijvoorbeeld via warmtenetten worden geleverd. Die trekken zich vaak weinig aan van gemeentegrenzen. En in sommige gevallen kunnen oplossingen in de ene gemeente nadelige gevolgen hebben voor aangrenzende wijken in een andere gemeente. Het concept van de wet collectieve warmte (WCW) geeft provincies daarom een rol bij het toetsen van de zogeheten 'warmtekavels'.

Door onze positie en omvang kunnen wij ontwikkelingen stimuleren die een gemeente alléén moeilijker van de grond krijgt. Denk aan het beleidsmatig en financieel ondersteunen van het versnellen van het mogelijke gebruik van aardwarmte. Ook daar zien wij een rol voor onszelf. Aandacht voor de invloed van grootgebruikers van warmte als de glastuinbouw en de industrie ligt eveneens voor de hand.

Hoe we de verschillende rollen de komende tijd gaan invullen leest u in deze Noord-Hollandse aanpak warmtetransitie 2022-2023. Wij zorgen er graag samen met u voor dat we de duurzaamheidsdoelen halen!

Edward Stigter
Gedeputeerde Klimaat en Energie

INLEIDING

A. De opgave

In 2050 wil Noord-Holland klimaatneutraal zijn. De provincie sluit hierbij aan bij het Klimaatakkoord waarmee Nederland invulling geeft aan de afspraken in het Klimaatverdrag van Parijs. Daarin is afgesproken om in 2050 de stijging van de gemiddelde wereldtemperatuur te beperken tot ruim onder 2 graden Celsius, en zo mogelijk 1,5 graden Celsius.

Daarvoor is het nodig dat de concentratie broeikasgassen in de atmosfeer afneemt. Het belangrijkste broeikasgas is koolstofdioxide (CO₂). Maar het verdrag van Parijs richt zich ook op het verminderen van bijvoorbeeld methaan en lachgas. Het doel in 2050 is de uitstoot van CO₂ te stoppen. Het kabinet heeft in het coalitieakkoord aangegeven dat de reductie van CO₂-uitstoot in 2030 al 55-60% moet zijn ten opzichte van 1990. In dit warmteplan gaan we in op de inzet die de provincie Noord Holland doet om de CO₂-uitstoot van warmteproductie de gebouwde omgeving te reduceren.

260.000 woningen verduurzamen

Landelijk zijn afspraken gemaakt over de verduurzaming van woningen en utiliteitsgebouwen: in 2030 moet een CO₂-reductie zijn bereikt van 3,4 Mton. Dat betekent dat er ongeveer 1,5 miljoen bestaande woningen verduurzaamd¹ moeten worden. In datzelfde jaar moet de CO₂-uitstoot in de bestaande utiliteitsbouw zijn afgenomen met één Mton. De landelijke focus ligt op de bestaande bouw en niet op de nieuwbouw. Nieuwbouw is al (zo goed als) energieneutraal en bijna altijd aardgasvrij.

De totale Nederlandse woningvoorraad bestaat uit circa zeven miljoen woningen. Afgesproken is dat in 2030 eenentwintig procent verduurzaamd is. De provincie Noord-Holland telt ongeveer 1,3 miljoen woningen. Uitgaande van een evenredige bijdrage, betekent dit dat in onze provincie in 2030 ruim 260.000 **woningen** verduurzaamd moeten zijn.

Deze opgave raakt direct aan het dagelijks leven van onze inwoners. Het gaat om de persoonlijke leefomgeving: je eigen woning die aangepast moet worden. Welk alternatief het beste is, hangt af van het type en bouwjaar van de woning en de plek waar het huis staat. De gemeenten in Noord-Holland gaan de komende jaren samen met de bewoners in beeld brengen welke alternatieven voor aardgas het beste in een bepaalde wijk of buurt passen. Veel oplossingen, zoals warmtenetten, vragen om een collectieve aanpak en collectieve beslissingen. Dat vraagt om zorgvuldigheid. Overleg en participatie met inwoners zijn daarbij essentieel.

B. Speelveld

Bij de verduurzamingsopgave van de bebouwde omgeving zijn uiteenlopende partijen betrokken. De provincie is daar een van. Elke partij heeft zijn eigen rol en opdracht:

Rijk.	Het rijk is, met het Klimaatakkoord als uitgangspunt, een belangrijke partij in de warmtetransitie. Door wetgeving (zoals de aanpassing van de wet collectieve warmtevoorziening en de mijnbouwwet), financiering (subsidies vanuit de SDE++ regeling) en de algehele regie en afstemming van de uitvoering van het klimaatakkoord.
Provincie	De provincie voert in de regio de regie, verbindt partijen met elkaar, financiert pilots en zorgt voor kennisontwikkeling.
Regio's	Met de regio's bedoelen we de samenwerking tussen verschillende gemeenten. Grote warmtebronnen (bv industrie, aardwarmte en aquathermie) zijn soms zo gelegen dat ze in meerdere gemeenten gebruikt kunnen worden.
Gemeenten	De gemeente voert de regie over de vraag op welke wijze de verduurzaming kan plaatsvinden en op welke wijze hiervoor draagvlak ontstaat bij woningeigenaren – particulier of collectief.
Wijken	Sommige oplossingen, zoals een warmtenet, zijn alleen te realiseren als een hele wijk daaraan meedoet.
Woning eigenaren	Soms is dit een particulier, soms een woningcorporatie. Hij zal moeten kiezen op welke wijze hij zijn woning wil verduurzamen. Als aansluiting op een warmtenet niet mogelijk is, welke andere verduurzamingsmogelijkheden zijn er dan?
Private sector:	De adviesbureaus, de ingenieurs, de monteurs, de investeerders, de ondernemers, etc. Zij spelen een belangrijke rol bij het realiseren van de warmtetransitie.

¹ Dit betekent dat de woningen van het aardgas worden afgekoppeld en op een duurzame manier (CO₂-vrij) van warmte worden voorzien. Als warmte via een warmtenet wordt geleverd, kan alsnog op dit moment fossiele energie worden gebruikt, mits de industrietak ook in de toekomst relevant is en het bedrijf de warmte steeds verder verduurzaamt (dit wordt vastgelegd in de nieuwe Warmtewet).

C. Problematiek

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de gemeenten de regie hebben over de warmtetransitie. Dat betekent ook: zaken doen met alle zeven hiervoor beschreven partijen. Dat is voor een groot deel van de gemeenten in Noord-Holland een lastige taak. Want vaak ontbreekt het hen aan financiële en juridische instrumenten, kennis en menskracht.

De provincie helpt gemeenten met het realiseren van de warmtetransitie.

Dat doen we op de volgende manieren:

- (1) **Faciliteren:** door kennis te ontsluiten. Het Service Punt Duurzame Energie speelt hierbij een belangrijke rol. De focus ligt daarbij met name op particuliere woningen² en utiliteitsgebouwen, waaronder kantoren en maatschappelijk vastgoed.
- (2) **Data en monitoring:** er is een grote behoefte aan data en monitoring van de warmtetransitie. Deze monitoring gebeurt op gemeentelijk, provinciaal en landelijk niveau. Het werkt vertragend als daarbij verschillende uitgangspunten en formats worden gebruikt. Als provincie zorgen we voor zoveel mogelijk eenduidigheid in het datagebruik. Het warmtebronnenregister is daarvan een voorbeeld.
- (3) **Stimuleren innovatie en samenwerking:** We brengen partijen samen, zodat nieuwe vormen van verduurzaming ontwikkeld kunnen worden en door samenwerking versnelling ontstaat.
- (4) **Lobby:** samen met gemeenten, andere provincies en waterschappen roepen we het Rijk bijvoorbeeld op om de nieuwe warmtewet en de energiewet zo in te richten dat we er goed mee uit de voeten kunnen.
- (5) **Vergunningverlening en toezicht:** ontwikkelingen op het gebied van warmtetransitie moeten passen binnen de wettelijke en provinciale kaders. De provincie houdt er toezicht op dat deze worden toegepast. Een nieuwe taak die er vanuit de nieuwe warmtewet bijkomt, is toezicht houden op de warmtekavels: worden de warmtebronnen die er nu al zijn en die in de toekomst worden aangelegd, op de meest efficiënte en milieuvriendelijke wijze aangelegd en ingezet?
- (6) **Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds.** Via het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds helpen we gemeenten om burgers te ontzorgen bij het verduurzamen van hun woning. De eerste twee tranches van dit duurzaamheidsfonds zijn in uitvoering. Na evaluatie hiervan komen we met voorstellen om dit verder uit te werken.
- (7) **Aansluiten op rijksinstrumenten.** De provincie ontwikkelt instrumenten en activiteiten die aanvullend zijn op de rijksinstrumenten.

Glastuinbouw

De nadruk in dit warmteplan ligt op de wijze waarop de provincie Noord Holland gemeenten faciliteert bij de verduurzaming van woningen en utiliteitsbouw. Daarnaast ondersteunt de provincie de glastuinbouw-sector met verduurzaming. Want aardwarmte die wordt gewonnen via een geothermische bron kan bijvoorbeeld deels worden gebruikt voor het verwarmen van kassen, en deels een warmtenet voeden. Dit is verder uitgewerkt in Hoofdstuk 2 van dit warmteplan.

2 Met corporaties zijn op landelijk niveau afspraken gemaakt over verduurzaming. Hetzelfde geldt voor maatschappelijk vastgoed en commercieel vastgoed. Dat neemt niet weg dat gemeenten bij het verduurzamen deze gebouwen vaak zal betrekken omdat ze ook in woonwijken staan.

WAT GAAN WE DOEN?

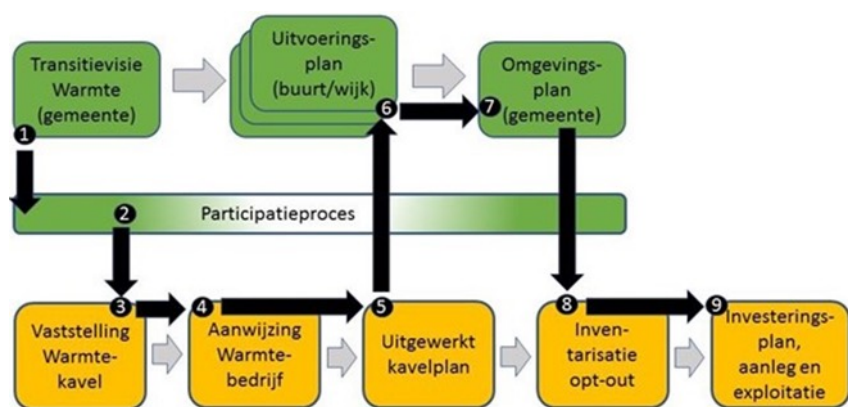
1. Faciliteren.

De provincie Noord-Holland heeft een groot aantal projecten opgezet om de gemeentes te ondersteunen. Hieronder volgt een opsomming.

- a. De provincie Noord-Holland werkt mee aan het opstellen van de *Regionale Structuur Warmte (RSW)*, als onderdeel van RES NHN en NHZ, waarin wordt beschreven welke (boven)gemeentelijke warmtebronnen beschikbaar zijn en ingezet kunnen worden. De gemeentelijke plannen voor duurzame en betaalbare warmtevoorziening zijn samengevat in de *Transitievies Warmte (TVW)*. Deze zijn eind 2021 gereed.

Voor de wijken die voor 2030 worden aangepakt zullen gemeenten *wijkuitvoeringsplannen (WUP)* opstellen. Deze plannen zijn een verdieping van de TVW's. Deze WUP's zijn gedetailleerder dan TVW's en komen in goede afstemming met inwoners en andere stakeholders tot stand. Waar de TVW vooral is gebaseerd op nationale kengetallen, houdt het WUP ook rekening met de lokale situatie: wat hebben woningeigenaren al gedaan om hun woning te verduurzamen? Wat is de kwaliteit van de infrastructuur in de grond (zoals gas-, water- en elektriciteitsleidingen en rioleringen)? Bij het opstellen van de WUP's wordt ook pas duidelijk wat de kosten van duurzame warmte zijn.

De opeenvolgende stappen die de ontwikkeling van een warmtenet doorloopt, met steeds maatschappelijke en juridische voorwaarden en verplichtingen.

- b. Het *Service Punt Duurzame Energie (SPDE)* dat wordt gefinancierd door de Provincie Noord-Holland helpt met kennisontwikkeling en -uitwisseling bij alle Noord-Hollandse gemeenten. We zijn betrokken bij innovaties rond het ontwikkelen van warmtenetten en stellen deze kennis beschikbaar aan gemeenten. Zo nemen wij deel aan WarmingUP, het nationale innovatieprogramma voor warmtenetten en WINDOW het innovatieprogramma voor opslag van warmte op hoge temperatuur. De kennis die wordt opgedaan stellen wij via het Servicepunt aan gemeenten beschikbaar.
- c. Huiseigenaren zullen aan de slag moeten met hun woning. Welke verduurzamingsroute voor hen het meest voor de hand ligt zal blijken uit de gemeentelijke Transitie Visies Warmte (TVW's). Het begint met goede isolatie van de muren, daken, ramen en vloeren. Komt er geen warmtenet in een wijk, dan is bij de vervanging van de op aardgasgestookte CV-ketel een duurzame oplossing te overwegen, bv een warmtepomp of een hybride warmtepomp (warmtepomp in combinatie met centrale verwarming). Een hybride warmtepomp is een goede tussenoplossing voor wijken waar nog niet duidelijk is welke duurzame warmtevoorziening het beste past.
- Een deel van deze woningen blijft aangesloten op de gasinfrastructuur waarbij het aardgas op termijn door *duurzaam gas* of *waterstof* zal worden vervangen. Beide gassen zijn naar verwachting tot 2050 slechts beperkt beschikbaar. Voor deze oplossing zal om die reden vooral worden gekozen voor de verduurzaming van oude stadscentra, monumentale panden en woningen in het buitengebied. Naar schatting is duurzaam gas voor slechts vijftienvijftig procent van de gebouwen in Noord-Holland in de toekomst de meest geschikte warmtebron.
- d. In 2020 is tussen de provincies Noord-Holland en Flevoland, een aantal gemeenten en private ondernemingen een Samenwerkingsovereenkomst (SOK) afgesloten, waarin is afgesproken gezamenlijk op te trekken bij het verder ontwikkelen van geothermie (aardwarmte). Dit samenwerkingsverband noemen wij de 'Geo-alliantie', die al genoemd is in het coalitieakkoord.

Hiermee stimuleren zij gezamenlijk de ontwikkeling van aardwarmte door richtlijnen op te stellen en kennis en ervaringen te delen. Daarnaast heeft in opdracht van de beide provincies seismisch onderzoek plaatsgevonden naar de geschiktheid van de diepe ondergrond. Dit als aanvulling op het landelijke SCAN-onderzoek van het ministerie van EZK. De resultaten worden in de loop van 2022 bekend. Tevens is een garantieregeling in de maak om het financiële risico van de eerste boringen in het MRA-gebied op een acceptabel niveau te brengen.

Verschillende warmtebronnen

Warmtenetten

De warmte van oudere warmtenetten komt meestal van de industrie, of een elektriciteits-, huisvuil- of biomassacentrale. Op termijn moeten alle warmtenetten overstappen op duurzame warmtebronnen. Een lagere temperatuur (circa 70 graden Celsius) brengt meer duurzame warmtebronnen binnen bereik. Uit onderzoek van TNO³ blijkt dat bij deze temperatuur alle woningen, ongeacht het bouwjaar, goed kunnen worden verwarmd. Voor een deel van de gebouwen betekent dit dat ze tot een bepaald niveau moeten worden geïsoleerd. Onderzoek van CE Delft⁴ wijst uit dat verwarming via een warmtenet voor de helft van de bestaande gebouwen in Noord-Holland tot de laagste kosten leidt.

Warmtepompen

Woningen die vanaf 1995 zijn gebouwd, zijn vaak voldoende geïsoleerd om over te schakelen op een warmtepomp. Circa 22 procent van de woningen in Noord-Holland is na 1995 gebouwd. Wijken die tussen 1945 en 1995 zijn gebouwd en ruim zijn opgezet, zijn met standaard isolatiemaatregelen geschikt te maken voor verwarming met een warmtepomp. Circa 15 procent van de woningen is in deze periode gebouwd. Ook woningen die in dorpskernen staan en na 1945 zijn gebouwd zijn na het aanbrengen van isolatie geschikt om over te stappen op een warmtepomp. Op 1 juli 2018 is een besluit ingegaan om nieuwe woningen niet meer aan te sluiten op het aardgasnet. Hier zorgt een warmtepomp voor de verwarming.

Biomassa

In het klimaatakkoord is biomassa benoemd als transitie-brandstof; dat wil zeggen dat het goed inzetbaar is als brandstof, zolang de productie van écht duurzame brandstoffen (zonne-, wind-energie en waterstof) nog onvoldoende is. Inmiddels is er veel maatschappelijk verzet ontstaan tegen deze vorm van brandstof. Juridisch kan GS bij vergunningverlening voor nieuwe biomassa centrales niet veel meer doen dat toetsen of er aan de wettelijke criteria is voldaan. Het kabinet heeft aangekondigd met een duurzaamheidskader te komen om richting te geven aan het bio-massabeleid.

- e. Een aantal regio's (HAL, BUCH, Gooi- en Vechtstreek) heeft aangegeven te willen samenwerken op het vlak van warmte. De provincie kan deze samenwerking op verschillende manieren faciliteren. Zo heeft de provincie samen met de HAL-regio een warmteregisseur aangesteld om de warmtetransitie te versnellen. Samen met de betrokken gemeenten, corporaties en lokale warmtebedrijven financiert de provincie deze regisseur, die zorgt voor een goede afstemming van de gemeentegrens-overstijgende vraagstukken.
- Het MRA Warmte/Koude programma is in 2021 afgerond. Voor een deel wordt dit programma gecontinueerd en het accent wordt meer gelegd op de uitvoering van duurzame warmteprojecten. De bestuurlijke afstemming van dit programma is ondergebracht bij de bestuurlijke structuur van de RES Noord-Holland Noord. Deze regionale governance wordt doorgevoerd in de hele provincie. We streven er naar om de samenwerking tussen deze gemeenten te faciliteren, daar waar kansen liggen voor het realiseren van een bovenregionaal warmtenet of waar meerdere gemeenten gebruik kunnen maken van bovenregionale warmtebronnen.
- f. In februari 2018 hebben Provinciale Staten het *programma verduurzaming bestaande woningvoorraad* vastgesteld. Dit loopt tot en met 2022. De belangrijkste actie hierin is het stimuleren van gemeenten om een regionaal energiebesparings-programma op te stellen voor eigenaren-bewoners. Vast onderdeel is het energieloket dat gemeenten instelt voor eigenaren-bewoners. Dit loket informeert hen over energiebesparende en duurzame maatregelen, helpt hen bij het kiezen van maatregelen, geeft voorlichting over financieringsmogelijkheden en brengt hen in contact met betrouwbare bouw- en installatiebedrijven. Daarnaast staan in het regionale programma activiteiten die woningeigenaren stimuleren daadwerkelijk maatregelen te laten uitvoeren, zoals het collectief inkopen van zonnestroominstallaties of het collectief aanbesteden van isolatiewerkzaamheden.

³ TNO: Noord-Holland aardgasvrij, 2021

⁴ CE Delft, Notitie totale investeringen warmtetransitie Noord-Holland, 2017.

Daarnaast stimuleren wij via hetzelfde programma woningcorporaties om te verduurzamen. Zo krijgen zij via het servicepunt de gebiedsgerichte vastgoedscan aangeboden. Hiermee wordt op wijk- of gemeenteniveau het vastgoed van de corporaties in beeld gebracht. Zo krijgen corporaties inzicht in de kenmerken van elkaars vastgoed. Zij kunnen dan bepalen in welke wijken en voor welk vastgoed het meerwaarde heeft om gezamenlijk tot verduurzaming over te gaan. Voor het vervolg onderzoeken we hoe we particuliere woningeigenaren het beste kunnen stimuleren om te verduurzamen. Bijvoorbeeld door middel van een subsidie aan gemeenten voor het in stand houden van energieloketten in combinatie met een duurzaamheidsmakelaar die woningeigenaren helpt bij het offerte traject en controle van de uitvoering van maatregelen.

Een deel van de woningeigenaren besluit om geen maatregelen te treffen omdat men twijfelt of de beloofde besparing in de praktijk wel wordt gehaald. Daarom onderzoeken we of een *bespaargarantieregeling* de twijfelende woningeigenaren als nog over de streep kan trekken.

Programma Aardgasvrije wijken

Bij de vaststelling van het Klimaatakkoord gold als uitgangspunt om de warmtetransitie op gemeentelijk niveau wijk voor wijk vorm te geven. Met het Programma Aardgasvrije Wijken is ervaring opgedaan met de wijk-voor-wijk aanpak. De ervaringen met het Programma Aardgasvrije Wijken laten zien hoe taai de warmtetransitie is. Het PBL concludeert in haar evaluatie dat gemeenten de complexiteit hebben onderschat. Vooral de communicatie met bewoners vergt meer zorgvuldigheid en daarmee tijd.

Daarom is er nu voor gekozen de nadruk minder op hele wijken te leggen en meer de individuele woningeigenaar in te schakelen; meer maatwerk dus.

In een eerste stap worden alle woningen van een wijk geïsoleerd. Alleen bij woningen waarvoor dat rendabel is, vindt aansluiting op een warmtenet plaats. Woningen met een hoog gasgebruik hebben het meest aan een hybride warmtepomp. Na verloop van tijd (denk aan een periode van vijftien jaar) beziet de provincie welke aanvullende maatregelen zinvol zijn.

- g. Wij hebben de subsidieregeling *Verduurzamingsinitiatieven Woningcorporaties Noord-Holland* opengesteld, die corporaties stimuleert om samen aan de slag te gaan met innovatieve producten en processen die leiden tot lagere verduurzamingskosten. De regeling loopt tot 1 januari 2025. Via de energieloketten monitoren wij de voortgang van het programma.

2. Data en monitoring

Er is een grote behoefte aan data en monitoring van de warmtetransitie. Dit monitoring gebeurt op gemeentelijk, provinciaal en landelijk niveau. Als provincie zorgen we voor eenduidigheid.

- a. De warmtetransitie betekent ingrijpende systeemveranderingen, de wegen naar aardgasvrije wijken zijn nog niet definitief uitgelijnd. Samen met de partners ontwikkelen we een lerende *monitoringsystematiek* om 'al doende te leren' en 'al lerende te doen'. Dit sluit aan bij de regierol die we in het kader van de RES'en op ons hebben genomen voor het borgen, beheren en beschikbaar stellen van de verzamelde data. In nauwe samenwerking met de landelijke databeheerders en rekenmeesters monitoren we de ontwikkeling van energieverbruik (warmtevraag) en aardgasaansluitingen. Met een dynamische leeragenda zal met de gemeenten/regio's gereflecteerd worden op de effectiviteit van alle inzet in het licht van de gestelde doelen.
- b. We verzamelen ontbrekende informatie over warmtebronnen (zoals aardwarmte, aquathermie en restwarmte) en stellen dit aan alle gemeenten en ontwikkelende partijen beschikbaar in het *warmtebronnenregister*. Zij kunnen dit gebruiken voor hun transitievisies warmte. We hebben alle warmtenetten in Noord-Holland in beeld en volgen de uitbreidingen daarvan.
- c. Daarbij ontwikkelen we een *warmte-viewer* waarin alle gegevens met betrekking tot de TVW en WUP's toegankelijk worden gemaakt. Voor alle wijken in Noord-Holland brengen we in beeld voor welk type duurzame warmtevoorziening de gemeente heeft gekozen. Deze informatie ontsluiten we via een dynamische gis-kaart (een zogenaamde *transitievisie-warmtekaart*). Voor met name gemeenten is deze informatie relevant, want de keuze voor een bepaalde duurzame warmtebron in de wijk kan (nadelige) effecten hebben op de warmtevoorziening in een wijk van een buurgemeente.

3. Stimuleren innovatie en samenwerking.

We brengen partijen samen, zodat nieuwe vormen van verduurzaming ontwikkeld kunnen worden.

- a. De provincie verkent of zij kan aanhaken bij de *contingentenbenadering*, ontwikkeld door TNO. Het doel hiervan is om in een bepaald gebied een serie woningen in kaart te brengen met min of meer dezelfde kenmerken en bouwperiode. Deze kunnen dan gezamenlijk aan de markt worden aangeboden. Het idee is dat bouwpartijen dan in staat zijn om verduurzamingspakketten te ontwikkelen. Door de schaalgrootte die zo ontstaat, vallen de kosten lager uit dan wanneer individuele eigenaren aannemers inschakelen. TNO bereidt een pilot voor met deze aanpak.
- b. De provincie heeft geen specifiek beleid dat gericht is op de particuliere sector. Wel zorgt PNH ervoor met alle partijen in gesprek te blijven. Via het SPDE en de website van de provincie wordt informatie beschikbaar (bv databestanden) gesteld waarmee de verschillende particuliere partijen aan de slag kunnen.
- c. De provincie is een onderdeel van een breed netwerk van partijen die actief zijn met de warmtetransitie. We onderhouden op allerlei niveaus relaties met partijen als de Metropoolregio Amsterdam, het Expertise Centrum Warmte (ECW), de grote warmtebedrijven in de provincie, enzovoorts. We houden het beleid en de activiteiten van deze organisaties goed op de radar, zodat we onze inspanningen hier goed op afstemmen.

4. Lobby

De provincie denkt met het Rijk mee over de wetswijzigingen (oa via het IPO):

a. *Wet Collectieve Warmtevoorziening (WCW)*

De regierol van de gemeente wordt verder verankerd in de wet Collectieve Warmtevoorziening die in voorbereiding is. De gemeente krijgt met deze nieuwe wet de bevoegdheid om een zogeheten 'warmtekavel' vast te stellen: een gebied dat zodanig van omvang is dat een warmtebedrijf er op een doelmatige en rendabele manier een collectief warmtesysteem kan aanleggen en exploiteren, zodat de leveringszekerheid voldoende is gewaarborgd. Vervolgens wijst de gemeente binnen de warmtekavel een warmtebedrijf aan. Dat kan een publieke of private partij zijn. Dit warmtebedrijf krijgt een exclusief recht voor een periode van minimaal twintig en maximaal dertig jaar om warmte te transporteren en te leveren binnen de warmtekavel.

De wet Collectieve Warmtevoorziening geeft de provincie een toetsende rol: de provincie kan een zienswijze indienen over een gebied waar warmte wordt gewonnen (warmtekavel) als niet voldaan wordt aan het toetsingskader. Dit moet nog nader uitgewerkt worden in de wet.

b. *Mijnbouwwet*

De mijnbouwwet wordt de komende periode aangepast om beter rekening te houden met het aanleggen en exploiteren van aardwarmtesystemen. Het gaat dan met name om de marktorderingsaspecten: voor een vergunning is straks een goede onderbouwing van de verwachte warmteafzet vereist (middels intentieovereenkomsten of, in tweede instantie, via contracten) en er wordt een direct adviesrecht voor gemeenten opgenomen. Dit zou moeten leiden tot een betere aansluiting op de warmteplannen van de betreffende gemeente(-n).

Wat niet verandert is dat de provincie om advies wordt gevraagd over de bodem- en omgevingsaspecten.

c. *SDE++ subsidieregeling*

De provincie overlegt met het Rijk en IPO over de invulling van de SDE++ subsidieregeling (Stimulering Duurzame Energieproductie en Klimaattransitie). Met deze regeling helpt het Rijk bedrijven en (non-)profitinstellingen bij het verminderen van de CO₂-uitstoot.

d. *Geharmoniseerde datasets*

We overleggen met Rijk, VNG, Waterschappen en uitvoeringsorganisaties als Rijkswaterstaat en RVO over de harmonisatie van data ten behoeve van monitoring en diverse analyses, bijvoorbeeld via het landelijke netwerk VIVET (Verbetering Informatie Voorziening Energie Transitie).

5. Vergunningverlening en toezicht.

- a. Ook voor de industrie en dienstensector streeft de provincie naar een grote verduurzamingslag. Het doel is om het warmteverbruik van zowel zelfstandige bedrijfsgebouwen als bedrijventerreinen in zijn geheel terug te dringen. Hierbij gaan we uit van de best beschikbare technieken en de gebouwweisen die zijn opgenomen in de Wet milieubeheer, het Bouwbesluit, de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en – in de toekomst – de Omgevingswet. Zo gelden voor bedrijfsgebouwen bijvoorbeeld isolatie-eisen en worden automatische regelsystemen verplicht. Per 1 januari 2023 moet bovendien elk kantoorgebouw minimaal energielabel C hebben.
- b. Per 1 januari 2022 hebben we met gemeenten het *energiebesparingsakkoord* gesloten. Hierin gaan we samen met gemeenten de bedrijven, waarvoor de gemeenten en de provincie bevoegd gezag zijn, stimuleren om aan hun verduurzamingsverplichting te voldoen. Dat doen we door middel van communicatie, handhaving en toezicht. De Omgevingsdiensten zullen hier een grote rol in spelen. Met de bijbehorende Uitvoeringsregeling Stimulerend Toezicht Noord-Hollandse Bedrijven (STB) geven we een impuls aan de uitvoering van het akkoord door gemeenten. Samen met de Omgevingsdiensten ontwikkelen we een dashboard waarin de inzet en effect van energiebesparende maatregelen in beeld worden gebracht.
- c. In lijn met de kortgeleden vastgestelde datacenterstrategie van Noord-Holland, onderzoeken we hoe we kunnen bijdragen aan afspraken tussen datacenters en andere partijen over de benutting van restwarmte van datacenters. Deze warmte kan ingezet worden voor warmtenetten en verwarming van gebouwen.
- d. Voor het duurzaam verwarmen van de gebouwde omgeving wordt steeds vaker warmte uit de omgeving benut. Zo kan bijvoorbeeld het overschot aan warmte in de zomer tijdelijk in de bodem worden opgeslagen om het in de winter weer op te pompen en te benutten voor het verwarmen van gebouwen. Provincie of gemeenten zijn bevoegd gezag voor vergunningverlening van deze zogenaamde warmte-koudeopslagsystemen (de waterwet en de wet milieubeheer).

6. Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds

Als gevolg van de uitbraak van het coronavirus hebben Gedeputeerde Staten het Economisch herstel- en duurzaamheidsfonds in het leven geroepen, met een omvang van honderd miljoen euro. Dit richt zich op de verduurzaming van de gebouwde omgeving, het versterken van de culturele en maatschappelijke sector en de arbeidsmarkt in de technieksector. Voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving zijn maatregelen van kracht (of nog in voorbereiding) voor maatschappelijk vastgoed, bedrijventerreinen, particuliere woningeigenaren en corporaties. De versterking van de arbeidsmarkt is bedoeld om zowel kwalitatief als kwantitatief voldoende menskracht te hebben om de energietransitie te kunnen realiseren in de komende jaren. De uitvoering is verdeeld in tranches. Tot nu toe zijn twee tranches van maatregelen uitgewerkt en in uitvoering gebracht. De laatste stand is beschreven in onze brief van 13 oktober 2021 (1494135/1713953) aan PS.

7. Aansluiten op rijksinstrumenten

Belangrijk uitgangspunt van de activiteiten die wij ontwikkelen is dat deze aanvullend zijn op de rijksinstrumenten. Het Rijk biedt al een groot aantal instrumenten aan om de verduurzaming van de gebouwde omgeving te versnellen. Denk hierbij aan financieringsregelingen voor particulieren (zoals de ISDE-subsidie en het Warmtefonds), voor corporaties (Gedeeltelijke teruggave verhuurdersheffing voor investeringen in verduurzaming, Startmotor- en Renovatieversnellersubsidie) en het bedrijfsleven (Energie- en Milieuinvesteringsaftrek, SDE++).

Omdat naar verwachting het Europese CO₂-reductiedoel voor 2030 zal worden verhoogd naar 55 procent heeft het Rijk in de begroting voor 2022 1,3 miljard euro extra middelen gereserveerd om verduurzaming van de gebouwde omgeving verder te versnellen. In een brief aan de Tweede Kamer (2021-0000586985) wordt nader ingegaan op hoe dit geld gaat worden ingezet.

Zo wordt ruim vijfhonderd miljoen euro ingezet voor het nationale isolatieprogramma. Het subsidiepercentage van de SDE wordt verhoogd van twintig naar dertig procent en er honderdvijftig miljoen euro wordt ingezet voor het uitvoeren van kleine maatregelen in het kader van de energiearmoede-aanpak. Voor corporaties wordt de verhuurdersheffing met vijfhonderd miljoen euro verlaagd, zodat extra geld voor verduurzaming beschikbaar komt. Voor particuliere verhuurders komt er 152 miljoen euro beschikbaar voor het verduurzamen van hun bezit.

Daarnaast is recent het coalitieakkoord 2021-2025 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst' aan de Tweede Kamer aangeboden. In dit akkoord wordt voor de periode tot en met 2030 extra geld beschikbaar gesteld. De volgende maatregelen worden genoemd om de verduurzaming van de gebouwde omgeving te versnellen:

- Er komt extra geld beschikbaar voor mede overheden en de planbureaus voor het dekken van de uitvoeringskosten voor de verduurzaming van Nederland (5.600 miljoen euro). Nog niet duidelijk is hoe dit geld beschikbaar wordt gesteld en of dit voldoende is om alle uitvoeringskosten te dekken;
- Mensen gaan actief worden benaderd, te beginnen bij de slechtst geïsoleerde woningen. Er wordt extra steun geboden aan huishoudens met een laag- en middeninkomen;
- Er wordt ingezet op een langjarig isolatieprogramma (in ieder geval tot 2030) waar 3.350 miljoen euro voor beschikbaar is;
- Op wijkniveau wordt ingezet op warmtenetten - waar dat kosteneffectief kan. De onrendabele top zal deels worden gefinancierd uit een nationale subsidieregeling. Omdat er een bedrag van tweeëntwintig miljard euro is gereserveerd, voor nieuwe gasinfra, innovatie en warmtenetten is nog onduidelijk welk deel hiervan beschikbaar is voor warmtenetten. Een deel van de onrendabele top moet worden gefinancierd door gemeenten en/of de gebruikers.
- De energiebelasting op elektriciteit gaat omlaag (-5,23 cent) ten koste van een verhoging van de energiebelasting op gas (+5,23 cent). Hierdoor wordt het gunstiger om over te stappen van gasverwarming naar verwarming met een (hybride) warmtepomp of op een warmtenet. Onduidelijk is of het hierdoor gunstiger wordt om de overstap naar deze alternatieven te maken;
- Via normering worden leveranciers verplicht om het aandeel hybride warmtepompen in de tijd te laten toenemen. De overstap wordt aantrekkelijker gemaakt met een subsidie op de meerkosten. Hiervoor is negenhonderd miljoen euro gereserveerd;
- Voor het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed komt € 2,75 miljard euro beschikbaar;
- Voor hogere energieprestatie-eisen nieuwbouw industrie komt 0,5 miljard euro beschikbaar;
- Er komt een bijmengplicht voor groengas (twintig procent). Hierdoor wordt verwarmen met gas milieuvriendelijker (hoewel de CO₂-uitstoot niet wordt beperkt). Omdat groengas duurder is worden de hogere kosten gecompenseerd (1.8 miljard euro);
- Voor woningcorporaties wordt vanaf 2023 de verhuurderheffing afgeschaft. In ruil voor deze afschaffing maakt het kabinet bindende prestatieafspraken zodat de vrijkomende middelen onder andere worden gebruikt voor verduurzaming van huurwoningen. Daarnaast krijgen corporaties waar nodig projectsteun. Deze extra middelen moet de corporatiesector zelf opbrengen via een heffing op basis van de waarde van hun woningbezit;
- Verhuurders van huurwoningen met normering worden gestimuleerd slecht geïsoleerde woningen te verduurzamen. Slecht geïsoleerde woningen mogen op termijn niet meer worden verhuurd;

GLASTUINBOUW

Traditioneel heeft de provincie de glastuinbouw in Noord Holland altijd geholpen met modernisering en verduurzaming. Hier valt veel te halen: De CO₂ uitstoot van de glastuinbouw in Noord Holland is vergelijkbaar met die van vierhonderdduizend woningen. De provincie streeft naar moderne, duurzame glastuinbouwgebieden in Noord-Holland. Het doel is op meer plaatsen gebruik te maken van restwarmte, bijvoorbeeld van de industrie, en van duurzame warmte, zoals aardwarmte. De glastuinbouw maakt nu op grote schaal gebruik van wkk-installaties (warmte-krachtkoppeling). Deze installaties draaien op aardgas. Met wkk-installaties wekken tuinders warmte en elektriciteit op. Hierbij komt CO₂ vrij die nodig is om gewassen te laten groeien. Bij de overstap naar hernieuwbare energie moet er dus ook een betrouwbare en betaalbare voorziening komen voor CO₂ en elektriciteit.

In de glastuinbouw zijn al verschillende aardwarmteprojecten, met name in Noord-Holland Noord. De helft van het areaal in heel Noord-Holland is aangesloten op een warmtenet. De gebieden Grootslag en Agriport hebben bijna honderd procent aansluiting op aardwarmtenet. Het percentage duurzame warmte is lager, omdat ook percelen die aangesloten zijn op het warmtenet nog wel gebruik maken van de wkk-installaties.

Als tuinders de warmte niet meer zelf maken met een fossiele bron, kan de CO₂ bijvoorbeeld via een leidingnetwerk komen van een industrie die dit gas over heeft. Een voorbeeld hiervan is de OCAP-CO₂-leiding in PrimA4a. In dit glastuingebied in de Haarlemmermeer vindt sinds 2021 hergebruik plaats van CO₂ van Shell Pernis en van bio-ethanolproducent Alco.

Wat doet de provincie Noord Holland?

- * We dragen financieel bij aan het ontwikkelen van samenwerkingsverbanden zoals het Greenports-netwerk en aan projecten die via deze samenwerkingsverbanden tot stand komen.
- * PNH is namens IPO de vertegenwoordiger in het landelijk Transitiecollege Glastuinbouw.
- * We financieren de onrendabele top van een aantal gemeente-overstijgende CO₂- en warmteprojecten.
- * We participeren in de werkgroep Green Deal CO₂, die ten doel heeft de CO₂-voorziening aan de glastuinbouw in Noord-Holland te verbeteren.
- * Met de POP3-verplaatsingsregeling investeren we in de modernisering en verduurzaming van de glastuinbouw in Noord-Holland.
- * De provincie ondersteunt de Greenports financieel, bijvoorbeeld door het aanstellen van een consultant energietransitie.
- * Om een beeld te krijgen van het energieverbruik in de glastuinbouw, voerden de Greenports Noord-Holland Noord en Aalsmeer eind 2020 een onderzoek uit. Dit resulteerde in een gebiedsinventarisatie. Deze gebiedsinventarisatie wordt vanaf 2021 uitgewerkt om in de glastuinbouwgebieden tot verdere verduurzaming te komen. Om dit mogelijk te maken verlengen we de inzet van de energieconsultant met een jaar.
- * In 2021 is de zogeheten glasmonitor opgeleverd waarin de ruimtelijke en economische ontwikkelingen binnen de Noord-Hollandse glastuinbouw in beeld zijn gebracht. Deze wordt verbeterd en ingezet om strategische keuzes te maken wat betreft de warmtetransitie in de verschillende glastuingebieden en de voortgang richting klimaat neutrale kassen te kunnen volgen.

JANUARI 2022

Colofon

Teksten:

Programmateam energietransitie

Verantwoording fotografie:

© Provincie Noord-Holland

WARMTE